

Data wpływu/Received: 8.07.2019
Data przyjęcia do druku/Accepted for printing: 17.10.2019
Data publikacji/Published: 29.12.2019
Licencja/License: CC BY-SA 4.0

MARIA KURECKA¹, MAGDALENA CZEPIEL²,
WALDEMAR LIB³

Od wełny do stroju, czyli średniowieczna moda – propozycja rozwiązań metodycznych w klasach I–III*

From Wool to Costume, or Medieval Fashion – a Proposal for Methodological Concepts in Early Education Classes I-III solution

¹ Studentka, Uniwersytet Rzeszowski, Kolegium Nauk Społecznych, Polska

² Studentka, Uniwersytet Rzeszowski, Kolegium Nauk Społecznych, Polska

³ ORCID: 0000-0002-4559-9198, doktor, Uniwersytet Rzeszowski, Kolegium Nauk Społecznych, Zakład Dydaktyki Ogólnej i Systemów Edukacyjnych, Polska

Streszczenie

Artykuł dotyczy projektu opisującego proces technologiczny wytwarzania materiałów, a także cech konstrukcyjnych szytej i filcowanej średniowiecznej odzieży. Projekt został opracowany jako materiał dydaktyczny przeznaczony dla edukacji wczesnoszkolnej. W artykule przedstawiono także cele i założenia przyjęte przez autorów, a dotyczące realizacji zajęć technicznych w klasach I–III z jego wykorzystaniem.

Poruszono również kwestię, jaką jest ciekawa i atrakcyjna forma prowadzenia zajęć edukacyjnych w nauczaniu początkowym, ze szczególnym uwzględnieniem zajęć technicznych, które mogą już od najmłodszych lat rozbudzać w uczniach techniczną pasję. Dzięki rozwijaniu jej u tak młodych ludzi mamy okazję przygotować przyszłych techników i inżynierów, na których pracę i kompetencje zawodowe zapotrzebowanie wciąż rośnie w świecie tak prężnie rozwijającej się cywilizacji.

Słowa kluczowe: technika średniowiecza, cechy konstrukcyjne, dydaktyka techniki

* Artykuł powstał przy współpracy Pracowni Optymalizacji Transferu Wiedzy Laboratorium Zagadnień Społeczeństwa Informacyjnego w Centrum Innowacji i Transferu Wiedzy Techniczno-Przyrodniczej Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Abstract

The aim of this article is to present a school project describing the technological process of manufacturing materials, as well as structural features of sewn and felted medieval clothing. The project has been developed as a didactic material for early childhood education. The article also deals with the objectives and assumptions adopted by the authors, and concerning the implementation of technical education in classes I-III with its use.

The issue of an interesting and attractive form of conducting educational classes in initial education has been discussed in this research paper; with a particular emphasis on technical classes so that they could arouse technical passion among students from an early age. Thanks to such project, aimed at young learners, we have the opportunity to prepare future technicians and engineers, as illustrated by a growing demand for such professionals in the world of a rapidly developing civilization.

Keywords: medieval technique, constructional features, technical education didactics

Wstęp

W artykule został przedstawiony proces technologiczny wytwarzania materiałów i cechy konstrukcyjne podczas szycia i filcowania strojów powstających już w epoce średniowiecza, na przykładzie trzech najbardziej charakterystycznych przedstawicieli mieszkańców owej epoki: wikingów, Słowian oraz koczowników. Opracowanie składa się z czterech części. Pierwsza z nich stanowi wprowadzenie do tematu ukazujące cele i założenia, jakimi autorzy kierowali się podczas jego wyboru, a także prezentuje jego związki z dydaktyką. W drugiej części został opisany proces wytwarzania materiałów z sierści zwierzęcej, począwszy od pozyskiwania tworzywa z okrywy włosowej zwierząt, poprzez cały proces obróbki, po uzyskanie gotowego materiału. Ponadto podkreślono fakt, iż owe stroje powstały już kilkaset lat temu, więc do ich produkcji nie były potrzebne skomplikowane urządzenia, zwracając przy tym uwagę uczniów na długą historię wytwarzania wyrobów włókienniczych. W kolejnej części zostały omówione podobieństwa i różnice w strojach poszczególnych mieszkańców epoki średniowiecza, a także uzasadnienie, jakie czynniki wpłynęły na ich krój i wygląd. Na podstawie stroju koczownika został omówiony proces szycia stroju oraz jego cechy konstrukcyjne niezbędne, by spełniał postawione mu funkcje. W ostatniej, czwartej części nastąpiła ocena użyteczności i atrakcyjności projektu oraz prezentacja sposobów przeprowadzenia go z uczniami klas I-III szkoły podstawowe.

Cele i główne założenia projektowe

Żyjemy w czasach, w których technologia rozwija się w tempie wręcz błyskawicznym. Świat proponuje coraz to nowsze rozwiązania ułatwiające codzienne funkcjonowanie, wyręczając przy tym człowieka wynalazkami, które niedługo będą towarzyszyły nam niemal w każdej dziedzinie życia. Nie sposób nie zauważyć, iż młode pokolenie ma przed sobą bardzo trudne zadanie: nie tylko nadążyć za postępującym wciąż rozwojem technologicznym, ale również

zrozumieć podstawy jego funkcjonowania. Znacząca jest w tym rola szkół, a w szczególności nauczycieli uczniów klas I–III, którzy mają ogromny wpływ nie tylko na rozwój osobowości młodych ludzi, ale też na sferę ich zainteresowań. Ważne, by od początkowych szczebli edukacji nauczanie kierować tak, by pomóc uczniom odnaleźć się w świecie pełnym techniki, zrozumieć go i przygotować ich do współtworzenia go w przyszłości. Okres nauczania początkowego to czas, kiedy nauczyciel jako osoba znacząca ma głęboki wpływ na dalsze zainteresowania i pasje młodych ludzi, dlatego ważne jest, by lekcje przeprowadzone były w sposób atrakcyjny i pasjonujący. Każda lekcja może łączyć ze sobą różne wątki. Chociażby zajęcia techniki mogą być doskonałą okazją do poznawania współczesnych rozwiązań technicznych i zawodów związanych z wykonywaniem określonych prac oraz historii techniki, tego, jak kiedyś wykonywano te prace. Są to doskonałe momenty pracy dydaktycznej, podczas których można wzbudzić w uczniach najpierw zainteresowanie techniką, a później techniczną pasję. Nauczanie techniki na tym poziomie edukacji warto rozpocząć od podstawowych zagadnień technicznych, które nie wymagają od uczniów znajomości i rozumienia skomplikowanych praw fizyki czy matematyki, które poznają oni dopiero w wyższych klasach. Zajęcia te powinny rozwijać zdolności manualne, uczyć precyzji wykonywanych prac, cierpliwości, budzić ciekawość wobec otaczającego świata. Wdrażając młodych ludzi w świat techniki, zapominamy często o podstawach historycznych, przechodząc bezpośrednio do zaawansowanych technologii.

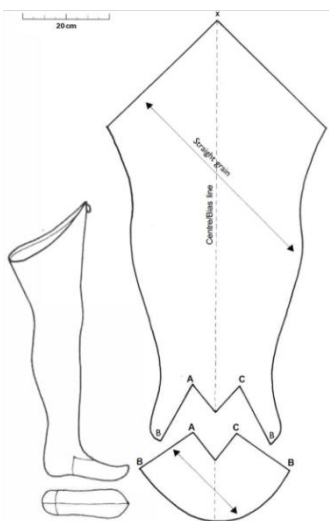
Biorąc pod uwagę powyższe założenia, autorzy opracowali projekt, w którym zajęcia techniczne połączyli z rozpoznaniem historycznej techniki i technologii, postawiwszy na podstawowy jej element, jakim jest wytwarzanie ubrań i odzieży w procesie szycia i filcowania. Podczas ich wytwarzania uczniowie poznają nie tylko proces technologiczny wytwarzania materiałów, ale również liczne cechy konstrukcyjne, bez uwzględnienia których wykonanie wytrzymałego i funkcjonalnego stroju staje się wręcz niemożliwe. Jednocześnie poznając uwarunkowania wpływające na dobór takich, a nie innych cech ubioru mieszkańców danego rejonu, ucząc się myślenia przyczynowo-skutkowego oraz poszerzają swoją wiedzę geograficzną.

Kolejnym założeniem było opracowanie takiego projektu, który wpłynie na integrację grupy, rozwinięcie umiejętności współpracy, kooperacji, odpowiedzialności za wykonanie zadania oraz pobudzi wyobraźnię i wzniesi ciekawość do świata techniki.

Realizacja projektu. Rekonstrukcja mody średniowiecza

Po określeniu założeń projektowych oraz dokonaniu dokładnej analizy założonych celów przystąpiono do opracowania projektu. Początkowo autorzy skupili się na dokładnym wyjaśnieniu procesu otrzymywania wełny oraz omówieniu

jej cech, które zdecydowały o tym, że to właśnie sierść zwierzęca była dominującym tworzywem do produkcji ubrań. Następnie przedstawiono stroje trzech (w subiektywnym odczuciu) najciekawszych mieszkańców epoki średniowiecza, omawiając dokładne różnice między nimi wynikające z określonych czynników, tj. miejsce zamieszkania, a co się z tym wiąże – klimatu, ukształtowania terenu, dostępności pożywienia w najbliższym otoczeniu itp.; trybu życia: osiadły/koczowniczy, stanu materialnego ludu żyjącego na danym terenie (kogo??) czy dostępności surowca. Następnie przystąpiono do kluczowej części projektu, jaką była rekonstrukcja średniowiecznej mody – odtwarzając strój koczownika oraz wikingów. Części garderoby zostały wykonane w dwóch procesach: szycia i filcowania. Do stworzenia ubrań wykorzystano materiał powstały z owczej wełny oraz wełnianych nici uzyskanych z owczej przędzy. Szycie rozpoczęto od opracowania kroju każdej z części ubioru, czyli w przypadku stroju koczownika były to: nogawiczki (nogawki wraz z butami), koszula, kaftan oraz gacie (przypominają współczesne szorty).

Rysunek 1. Kroje

Rysunek 2. Nogawiczki

Źródło: opracowanie własne.

Przy tworzeniu kroju każdej z części zwracano szczególną uwagę na cechy konstrukcyjne, tj. krój początkowy różni się wielkością od zaplanowanego efektu, wykrojony jest z kilkucentymetrowym zapasem z każdej strony, który wykorzystany zostaje na wykonanie szwów oraz obróbki materiału.

Każdy element musi się składać z dwóch identycznych kawałków – na przód i tył stroju. Należy również zwrócić uwagę, że każdy element danego ubioru składa się z kilku części, które następnie zszywane są ze sobą w jeden

element. Krój nogawiczki (rysunek 1) składa się z dwóch części: stopy oraz podłużnego prostokąta, po to, aby można było precyzyjnie wykonać krój każdego elementu oraz zwiększyć komfort noszenia.

Rysunek 3. Krój gaci

Rysunek 4. Krój gaci, miara

Źródło: opracowanie własne.

Krój gaci, czyli średniowiecznej bielizny, składa się z trzech części: dwóch podłużnych pasów połączonych prostokątem, aby można było wykonywać swobodne ruchy nóg. Gacie związane były rzemieniem, do którego przywiązywane były nogawiczki.

Rysunek 5. Rękaw

Rysunek 6. Kwadraty – elementy koszuli

Źródło: opracowanie własne.

Krój koszuli składa się z kilku połączonych ze sobą elementów. Również kluczową rolę pełnią małe kwadratowe elementy, które wszywane są pod pachami w celu usprawnienia ruchów rąk. Istotną funkcję spełniają też kliny, które wszywane są między przednią i tylną częścią materiału na wysokości tali, dzięki czemu koszula staje się elastyczna i podatna na zmianę wielkości ciała oraz umożliwia swobodne ruchy.

Rysunek 7. Kaftan

Źródło: opracowanie własne.

Krój kaftana złożony jest z rękawów, dwóch części przednich, części tylnej, kwadratów oraz dwóch podwójnych klinów, które wszywane są analogicznie jak w kroju koszuli. Kaftan jednak różni się od koszuli tym, że część przednia składa się z dwóch niepołączonych ze sobą elementów, które mogą być zapinane lub luźno opadające.

Kolejnym ważnym elementem, na który autorzy zwracali szczególną uwagę, było dokładne obszycie każdej części garderoby. W przeciwnym wypadku materiał narażony jest na strzępienie się i prucie.

Rysunek 8. Wełna czesankowa.

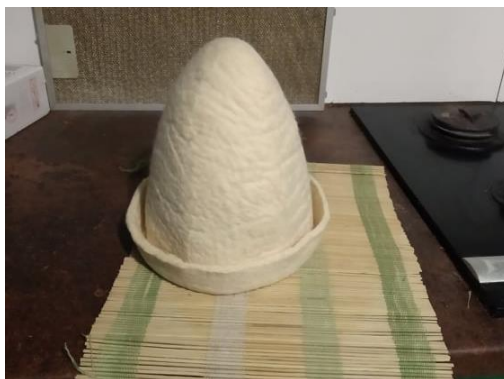
Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 9. Filcowanie

Pozostałe części garderoby, tj. okrycie głowy, grube skarpetki itd., powstały w procesie filcowania, który polega na wytwarzaniu z wyczesanej owczej wełny na mokro ciepłego, ale twardego materiału. Wymaga on dużo mniejszego nakładu pracy niż podczas wykonywania materiałów, gdyż wykonuje się go przy użyciu jedynie oczyszczonej i wyczesanej wełny.

Do filcowania należy przygotować: mydło szare, kłębek wyczesanej wełny, ciepłą wodę, folię bąbelkową lub skórę zwierzęcą, średniej grubości oraz cienką piankę lub cienką skórę zwierzęcą. Filcowanie należy rozpocząć od wycięcia z pianki formy, którą chcemy otrzymać. Ważne, by była ona o 30% większa od oczekiwanej wielkości. Na tak przygotowaną formę nakładamy kawałeczki wyczesanej wełny, układając je na przemian poziomo, a następnie pionowo aż do wyczerpania danej ilości wełny. Następnie zalewamy formę ciepłą wodą z mydłem, masujemy za pomocą folii bąbelkowej. Czynność tę wykonujemy z obydwu stron. Materiał masujemy i ugniatamy aż do uzyskania oczekiwanego efektu.

Rysunek 10. Filcowana czapka

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Zaprezentowany projekt został opracowany w celu przeprowadzenia go na zajęciach technicznych w klasach I–III, a jego głównym celem jest rozpoznanie technik wytwarzania strojów dawniej i dziś, a przede wszystkim rozwinięcie zainteresowań dzieci technikami wytwarzania przedmiotów użytkowych oraz zdolności manualnych, cierpliwości, dokładności, umiejętności współpracy w grupie oraz odpowiedzialności za powierzone zadania i bezpieczeństwo wszystkich osób biorących udział w pracach.

Zajęcia techniczne już od najmłodszych lat mogą być połączone również z poznawaniem treści z innych przedmiotów (historii, geografii, przyrody) i prowadzone w duchu klasowej integracji i zabawy. Przeprowadzone w odpowiedni

sposób mogą być też doskonałą okazją, by rozbudzić w uczniach techniczną pasję, która odkryta już w tak młodym wieku, będzie mogła być rozwijana przez kolejne lata edukacji, co doprowadzić może do wykształcenia przyszłych inżynierów, budowniczych, konstruktorów, naukowców, którzy swoją pracę będą wykonywali z pasją.

Literatura

- Lib, W., Walat, W. (2014a). Scenariusze zajęć technicznych. W: *Nowe Raz dwa trzy teraz my! klasa 3 edukacja wczesnoszkolna książka nauczyciela*. Cz. 1 (s. 117–120). Warszawa: Nowa Era.
- Lib, W., Walat, W. (2014b). Scenariusze zajęć technicznych. W: *Nowe Raz dwa trzy teraz my! klasa 3 edukacja wczesnoszkolna książka nauczyciela*. Cz. 2 (s. 111). Warszawa: Nowa Era.
- Lib, W., Walat, W. (2014c). Scenariusze zajęć technicznych. W: *Nowe Raz dwa trzy teraz my! klasa 3 edukacja wczesnoszkolna książka nauczyciela*. Cz. 3 (s. 119). Warszawa: Nowa Era.
- Lib, W., Walat, W. (2014d). Scenariusze zajęć technicznych. W: *Nowe Raz dwa trzy teraz my! klasa 3 edukacja wczesnoszkolna książka nauczyciela*. Cz. 4 (s. 109–111). Warszawa: Nowa Era.
- McKittericka, R. (red.) (2010). *Wczesne Średniowiecze*. Warszawa: Świat Książki.